

ПЛАНУВАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС

Шелудько Е. І.¹, Завгородня М. Ю.^{2*}

^{1,2}Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
Київ (Україна)

*e-mail: mzavgorodnia@gmail.com

Розуміння й усвідомлення необхідності просторової та структурної трансформації промислового сектору – це ключовий крок для забезпечення стійкості й відповідності української промисловості потребам сучасного суспільства. Першочерговим кроком виступає оновлення законодавчих актів щодо промислового розвитку, стратегій регіонального розвитку, які повинні мати чітку та зрозумілу структуру, взаємопов'язані заходи і проєкти, які повинні вирішувати назрілі до і під час війни проблеми в соціально-економічній та промисловій сферах. Для надання відновленню промислового сектору системного характеру потрібно вибудувати більш чіткі стратегічні орієнтири, які взаємо пов'язують різні напрями у єдину систему державних, регіональних і галузевих заходів, спрямованих на відродження та реконструкцію вітчизняної промисловості [1].

Просторова, кількісна, ресурсна та часова зв'язність проєктів відродження забезпечується системою процедур, у якій ресурсний складник відіграє істотну роль. Умовою промислового розвитку є забезпечення джерел формування виробничих, матеріально-технічних, трудових та інших ресурсів і концентрування та спрямування їх на досягнення намічених цілей у визначений час. На випадок непередбачених обставин для виконання стратегічних завдань повинні розроблятися альтернативні варіанти дій і використовуватись самоорганізаційні спроможності розвитку, пошуку і залучення ресурсів. Наразі цьому сприяє оцінка збитків від війни та мінімізація їх шляхом: гуртування підприємців навколо спільних проєктів, через державно-приватне партнерство, залучення різних форм міжнародної допомоги [2].

Зосередження промислових видів діяльності у східних та центральних регіонах збільшує обсяги втрат і збитків, адже в областях, що були частково захоплені, створювалась суттєва частка валового регіонального продукту: у Донецькій – 5,2 % від загального у країні, у Запорізькій – 4,2 %, у Київській – 5,3 %, у Луганській – 1,0 %, у Миколаївській – 2,3 %, у Харківській – 5,9 %, у Херсонській – 1,6 %, у Чернігівській – 2,1 %, у значно пошкоджених під час атак Дніпропетровській області – 10,7 % і м. Києві – 23,4 %.

Агресія росії спричинила значні галузеві зрушення в структурі промисловості України. Так, економічні втрати виробництва добувної галузі за два роки війни становлять 4,5 %, водночас переробна промисловість продемонструвала зростання на 6,4 %. Проте серед видів діяльності переробної промисловості найбільшого па-

діння обсягів виробництва у 2023 р. зазнали: металургійне виробництво (–37,5 %) і виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення (–29,5 %) від рівня виробництва 2021 року. Натомість у 2023 р. відновили і перевершили довоєнні показники (після падіння у 2022 р.) такі виробництва: виробництво хімічних речовин і хімічної продукції; виробництво харчових продуктів, виробництво електричного устаткування, виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка індексів промислової продукції відносно базового 2021 р., %

<i>Види економічної діяльності</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
Промисловість	100,0	96,3	102,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	100,0	97,5	95,5
Добування кам'яного та бурого вугілля	100,0	89,2	86,5
Добування сирової нафти та природного газу	100,0	101,8	101,8
Добування металевих руд	100,0	84,3	75,7
Добування інших корисних копалин та розроблення кар'єрів	100,0	68,9	72,8
Переробна промисловість	100,0	93,9	106,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	100,0	89,1	103,0
Виробництво харчових продуктів	100,0	88,4	102,2
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	100,0	99,8	100,5
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	100,0	99,9	104,7
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	100,0	102,8	70,5
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	100,0	87,7	103,2
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	100,0	96,5	99,5
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	100,0	91,0	111,6
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	100,0	75,6	96,5
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	100,0	75,7	82,5
Металургійне виробництво	100,0	62,0	62,5
Машинобудування	100,0	106,9	126,6
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	100,0	147,8	237,7
Виробництво електричного устаткування	100,0	94,1	104,7
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	100,0	107,9	117,2
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	100,0	104,5	125,0
Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин та устаткування	100,0	113,6	135,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	100,0	104,4	103,8

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України

Потреба в активізації можливостей незадіяного потенціалу вітчизняних регіональних промислових систем може бути реалізована через інтегровані проекти розвитку, які плануються як Дорожні карти проектів. Вони мають стимулювати міжгалузевий характер промислового розвитку в межах макрорегіонів, регіонів та

локальних міжпідприємницьких утворень (кластерів, індустріальних парків, промислово-технологічних зон). Саме так можливо уникнути ризику обмеженості формування економічного простору проєкту, що реалізується, певною територією, якщо її ресурси невідповідні масштабам проєкту.

Баченню стратегічного відновлення регіональних промислових систем в Україні бракує довгих промислових ланцюгів всередині країни на основі енерговиробничих циклів, що надавало б краще уявлення про ланки і кінцевий результат – промислову продукцію з максимальною доданою вартістю. Однією з основних частин такого ланцюга може виступати розвиток відновлюваної енергетики та транспортної інфраструктури. А критерієм для старту структурних реформ щодо відновлення промислових галузей – найбільш повна наявність ресурсних можливостей (сировинних, технологічних, трудових). Наприклад, низька енергоемність виробництва відкриває можливості першочергової реконструкції в умовах дефіциту енергії за умови мінімізації воєнних ризиків. Мають бути заплановані і реалізовані заходи політики сприяння розумній спеціалізації промислових комплексів регіонів, у тому числі на основі нових логістичних схем перевезень, будівництва енергетичних потужностей, оновлення виробничо-збутових ланцюгів [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Відновлення та реконструкція повоєнної економіки України: наукова доповідь / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ, 2022. 305 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/Vidnovlennja-ta-rekonstrukcja-povojennoji-economiky.pdf>
2. Шелудько Е. І., Завгородня М. Ю. Особливості стратегічного планування для сектору малого та середнього бізнесу. *Економічні перспективи підприємництва: виклики воєнного часу та повоєнної відбудови*: зб. мат-лів VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 31 травня 2024 р.). Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. С. 220–223.
3. Підоричева І. Ю., Баш А. С. Смарт-спеціалізація промислових регіонів України: організаційно-економічний супровід. *Економіка промисловості*. 2024. № 2(106). С. 5–28. DOI: 10.15407/econindustry 2024.02.005.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Шубалий О. М.

Луцький національний технічний університет, Луцьк (Україна)
e-mail: shubalyi@ukr.net

Війна в Україні принесла значні втрати не лише людського потенціалу, а й колосальні втрати для національного господарства. Адже економіка регіонів Сходу України, які формували основний промисловий потенціал нашої країни, понесла значні втрати як робочої сили, так і виробничої, обслуговуючої та соціальної інфраструктури. В зоні бойових дій вона фактично зруйнована, а на її відбудову